

Εκπαιδευτική Συναυλία 9.12.2016

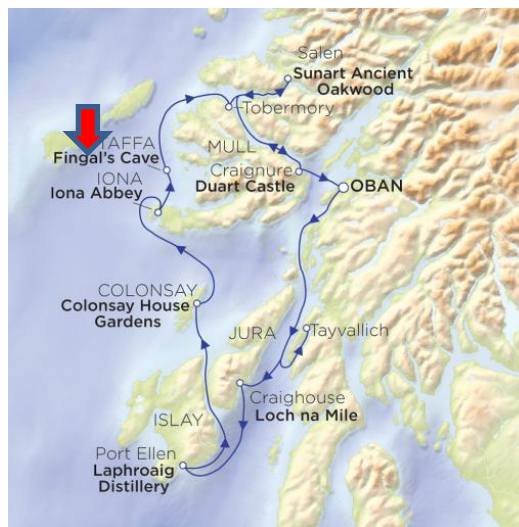
Φέλιξ Μέντελσον

Ουβερτούρα Εβρίδες ή Η σπηλιά του Φίνγκαλ

Το έργο έγραψε ο συνθέτης στη διάρκεια ταξιδιού του στη Σκωτία όπου επισκέφθηκε τα νησιά Εβρίδες, σύμπλεγμα νησιών βορειοδυτικά της Σκωτίας. Στο νησί Στάφα



βρίσκεται μια εντυπωσιακή σπηλιά την οποία επισκέφθηκε.



Αναφέρεται ότι αμέσως μετά από την επίσκεψή του έστειλε στην αδελφή του τα πρώτα 21 μέτρα του έργου γραμμένα σε ταχυδρομική κάρτα.



Το έργο έχει περιγραφικό χαρακτήρα και θεωρείται ότι περιγράφει τους ήχους της θάλασσας και τις εναλλαγές τους σε φάσεις ηρεμίας και θαλασσοταραχής..

Χαρακτηριστικά του Ρομαντισμού



Δείτε την ανάλυση με βάση την πιο κάτω ακρόαση
<https://www.youtube.com/watch?v=2DURLkSebck>.

Προγραμματική μουσική

Μουσική που δίνει έμφαση στο περιγραφικό στοιχείο. Η μουσική εκφράζει συγκεκριμένα συναισθήματα, δημιουργεί συγκεκριμένη ατμόσφαιρα, περιγράφει μια εικόνα ή μια ιστορία.



Εδώ μπορείτε να βρείτε την παρτιτούρα:

<http://hz.imsip.info/files/imglnks/usimg/0/0b/IMSLP27245-PMLP05059-mendelssohnhebridesscore.pdf>

Έκθεση

Θέμα 1 [0:27] Εκτελείται από τις βιόλες τα βιολοντσέλα και τα φαγκότα. Χαρακτηριστικό το πιο κάτω ρυθμικό μοτίβο



Θέμα 2 [2:25] Πιο λυρικό και ακούγεται πρώτα στα βιολοντσέλα, κλαρίνα και φαγκότα και επαναλαμβάνεται στα βιολιά.

Ακολουθεί codetta με έντονο το ρυθμικό στοιχείο, f-ff [3:46] οδηγεί στην **Ανάπτυξη**

Αρχίζει pp. Έντονες αντιθέσεις στην ένταση, νότες με μεγάλη διάρκεια σε αντίθεση με γρήγορα μοτίβα. Τελειώνει με ένα έντονο κτύπημα στα τύμπανα.

Επανέκθεση [7:32]

Παρουσιάζεται ξανά το **Θέμα 1** το **Θέμα 2 [8:35]** το οποίο εκτελείται κάπως αλλαγμένο από τα κλαρίνα. Επαναλαμβάνεται το **Θέμα 1** πριν καταλήξει το κομμάτι στην coda [9:20] που αποτελείται από εναλλαγές γρήγορων μοτίβων σε δέκατα έκτα και του αρχικού μοτίβου.

Μορφή Σονάτα

Αποτελείται από τρία μέρη:

Η Έκθεση

όπου δύο θέματα με διαφορετικό χαρακτήρα παρουσιάζονται σε δύο διαφορετικές τονικότητες.

Η Ανάπτυξη

όπου το θεματικό υλικό αναπτύσσεται με διάφορους τρόπους.

Η Επανέκθεση

όπου επαναλαμβάνονται τα θέματα της έκθεσης, αυτή τη φορά και τα δύο στην κύρια τονικότητα.

Εκφραστικότητα

Έντονες αντιθέσεις, εναλλαγές στην ένταση, crescendo, δραματική διάσταση στη μουσική



Φέλιξ Μέντελσον [1809 – 1847]

Γεννήθηκε στη Γερμανία και ήταν πιανίστας, μαέστρος και συνθέτης.

Υπήρξε παιδί – φαινόμενο, έδωσε την πρώτη του συναυλία σε ηλικία 9 χρόνων και σύνθεσε αρκετά έργα ήδη στα 15 του χρόνια. Σε αυτόν

οφείλεται η αναβίωση των έργων του Μπαχ. Έγραψε Συμφωνίες,

Εισαγωγές όπως το *Όνειρο καλοκαιρινής Νύχτας*, Κουαρτέτα εγχόρδων, πολλά έργα για πιάνο κ.ά

Παρακολούθησε εδώ δύο άλλα έργα εμπνευσμένα από τη θάλασσα και σύγκρινε:

Debussy *La Mer* <https://www.youtube.com/watch?v=SgSNGzA37To>

Σπανουδάκη *Θάλασσα* <https://www.youtube.com/watch?v=E4LVDD9guis>

Καρλ Μαρία φον Βέμπερ

Κοντσέρτο για κλαρινέτο και ορχήστρα έργο 74 αρ.2 σε μι ύφεση ελάσσονα

Ένα από τα χαρακτηριστικά της ρομαντικής εποχής είναι η τεχνική ανάπτυξη των μουσικών οργάνων βελτιώνοντας έτσι τις μουσικές τους δυνατότητες. Ένα από αυτά ήταν και το *κλαρινέτο*. Ανήκει στην οικογένεια των ξύλινων πνευστών και έχει μονό καλάμι.



Ανάπτυξη των μουσικών οργάνων

Ανάπτυξη των δυνατοτήτων των πνευστών οργάνων ειδικότερα, αναβάθμιση του ρόλου τους και διαφοροποίηση του ρομαντικού ορχηστρικού ήχου.

Εδώ μπορείτε να δείτε μια παρουσίαση του συγκεκριμένου οργάνου

https://www.youtube.com/watch?v=nENXs6n_ITI

Κοντσέρτο: Έργο γραμμένο για σόλο όργανο και ένα οργανικό σύνολο συνοδείας.

Το ρομαντικό κοντσέρτο αποτελείται συνήθως από τρία μέρη. Το πρώτο έχει δραματικό χαρακτήρα και γρήγορη ταχύτητα, το δεύτερο είναι αργό και λυρικό και το τρίτο έχει δυναμικό χαρακτήρα.

Το κοντσέρτο αποτελεί το μέσο για τον εκτελεστή καλλιτέχνη να δείξει τη δεξιοτεχνία του και τις δυνατότητες του οργάνου.

Το Κοντσέρτο για κλαρινέτο αρ. 2 μαζί με το Κοντσέρτο για κλαρινέτο αρ. 1 γράφτηκαν από τον συνθέτη το 1811 για τον Heinrich Baermann πρώτο κλαρινέτο της Βασιλικής Ορχήστρας της Βαυαρίας. Τα έργα ήταν παραγγελία του Βασιλιά της Βαυαρίας μετά από τη μεγάλη επιτυχία που είχε το έργο του συνθέτη Κοντσερτίνο για κλαρινέτο έργο 26 που γράφτηκε την ίδια χρονιά. Αποτέλεσμα της μεγάλης επιτυχίας των πιο πάνω έργων ήταν να γίνει ο Βέμπερ γνωστός πλέον ως συνθέτης.

Το συγκεκριμένο έργο είναι γραμμένο για σόλο κλαρινέτο και ορχήστρα που αποτελείται από έγχορδα, 2 φλάουτα, 2 όμποε, 2 _____, 2 γαλλικά κόρνα, 2 τρομπέτες και τύμπανα.

Δείτε πιο κάτω την πρώτη σελίδα από την παρτιτούρα του κοντσέρτου και προσπαθήστε να αναγνωρίσετε το όργανο που λείπει.

2.

Concerto No. 2 in Eb Major

for Clarinet and Orchestra

Op. 74

Carl Maria von Weber
(1786-1826)

Allegro I

2 Flauti
2 Oboi
2 Fagotti
2 Corni in Eb
2 Trombe in Eb
Timpani in Eb-B
Clarinetto solo in B
Violini
Viola
Violoncello e Contrabbasso

75

Εδώ μπορείτε να παρακολουθήσετε το έργο με παρτιτούρα:



<https://www.youtube.com/watch?v=BO4xdIPCjIM>

Δείτε την ανάλυση του έργου με βάση την πιο κάτω ακρόαση:



<https://www.youtube.com/watch?v=jUAvFm983zQ> (μέρος 1)

<https://www.youtube.com/watch?v=YpyaZmZmU5A> (μέρος 2)

Εδώ μπορείτε να βρείτε την παρτιτούρα του έργου:



http://petruccimusiclibrary.com/files/imglnks/usimg/0/09/IMSLP59241-PMLP33894-Weber_-_Clarinet_Concerto_No._2__orch._score_.pdf

A μέρος - Allegro

Στο πρώτο μέρος ακολουθείται σε γενικές γραμμές η μορφή σονάτα: Έκθεση - Ανάπτυξη – Επανάκθεση όπου δύο αντιθετικού χαρακτήρα θέματα παρουσιάζονται από την ορχήστρα και τον σολίστα.

Έκθεση

Ορχηστρικό

Θέμα 1 [0:30] Θέμα με έντονο ηρωικό χαρακτήρα σε fortissimo.

Μετάβαση [1:23]

Θέμα 2 [1:43] Θέμα με πιο λυρικό χαρακτήρα.

Σόλο

Το κλαρινέτο παρουσιάζει το *Θέμα 1 [2:13]* μετά από μια μικρή εισαγωγή. Αυτή τη φορά όμως το θέμα παίζεται piano αντί fortissimo και το μοιράζεται ο σολίστας με την ορχήστρα.

Μετάβαση

Το *Θέμα 2 [3:47]* ακολουθεί ένα δεξιοτεχνικό μέρος [4:19] για τον σολίστα με αρπίσματα και ιδιαίτερες απαιτήσεις σε τεχνικές άρθρωσης και εκτέλεσης γενικότερα.

Ανάπτυξη

Το ορχηστρικό μέρος [4:56] που ακολουθεί χρησιμοποιεί στοιχεία από την εισαγωγή.

Το επόμενο σολιστικό μέρος [5:23] δανείζεται στοιχεία από το *θέμα 2* και προηγούμενο μουσικό υλικό περνώντας μέσα από διάφορες τονικότητες όπως συνηθίζεται στο μέρος της Ανάπτυξης.

Υπεροχή του σολίστα

Με την ανάπτυξη των οργάνων αναπτύσσεται η δεξιοτεχνία και αναβαθμίζεται ο ρόλος του σολίστα.

Επανέκθεση

Ορχηστρικό [6:43]

Δεν παρουσιάζεται όπως θα ήταν αναμενόμενο το *Θέμα 1* αλλά υλικό από μεταβατικά σημεία.

Σόλο [7:07]

Το κλαρινέτο δεν επαναλαμβάνει όπως γίνεται συνήθως το μέρος της ορχήστρας αλλά προχωρεί αμέσως στο *Θέμα 2* και ακολουθεί ένα δεξιότεχνικό μέρος [7:39] για τον σολίστα.

Τέλος το Α' μέρος του κοντσέρτου τελειώνει με μια παρουσίαση του *Θέματος 1*.

Δεύτερο Μέρος - Andante con moto

Το συγκεκριμένο μέρος θυμίζει τη σχέση του συνθέτη με το οπερατικό είδος.

A - Στο πρώτο μέρος [9:15] τη μελωδία του κλαρινέτου συνοδεύουν τα έγχορδα.

B - Το ενδιάμεσο μέρος αρχίζει με το κλαρινέτο με ένα δεξιότεχνικό μέρος [12:42]. Ακολουθεί το ρετσιτατίβο (recitativo) ένα ελεύθερο μέρος που θυμίζει περισσότερο απαγγελία παρά τραγούδι.

A - Επανέρχεται η αρχική μελωδία.

Μελωδικότητα

Δημιουργία μελωδιών για τις οργανικές συνθέσεις που θα μπορούσαν να τραγουδηθούν.

Έχοντας υπόψη το σημαντικό ρόλο του συνθέτη στην ανάπτυξη της ρομαντικής όπερας μπορεί να πει κάποιος ότι οι μελωδίες του παραπέμπουν σε οπερατικές άριες. Σε αυτό το μέρος εντάσσεται ακόμη ένα χαρακτηριστικό είδος της όπερας, ένα **ρετσιτατίβο** [είδος μελωδικής αφήγησης με συνοδεία οργάνων που συναντάται στην όπερα]

Μπορείτε να διακρίνετε τη διαφορά recitativo και άριας στο πιο κάτω απόσπασμα από την όπερα του Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ *Così fan tutte*.

<https://www.youtube.com/watch?v=hUBBR38lsTs>

Τρίτο μέρος - Alla polaca

Έχει ζωηρό χορευτικό χαρακτήρα σε μέτρο 3/4 που συνδέεται με τον χορό polonaise και τον χαρακτηριστικό του ρυθμό:



Δείτε εδώ τον χορό polonaise [1:50] :

https://www.youtube.com/watch?v=zecARSdBo_s

Χρήση λαϊκών στοιχείων

Επηρεασμένοι από τα εθνικά ρεύματα και το ενδιαφέρον για τη λαογραφία οι συνθέτες του ρομαντισμού χρησιμοποιούν συχνά στοιχεία από παραδοσιακά τραγούδια και χορούς.

Μορφή ροντό: Όπου ένα κυρίως μουσικό μέρος εναλλάσσεται με άλλα διαφορετικά που ονομάζονται επεισόδια.

Αρχίζει με το *κυρίως θέμα* [17:09 μέρος 1] και συνεχίζει με ένα ορχηστρικό ενδιάμεσο μέρος [0:01 μέρος 2].

Επεισόδιο 1 [0:11] αποτελείται από δύο θέματα, ένα μελωδικό και ένα πιο δυναμικό.

Μετά από ένα ορχηστρικό ενδιάμεσο μέρος [1:26] επανέρχεται το *κυρίως θέμα* [1:40].

Επεισόδιο 2 *θέμα 1* [2:29] και *θέμα 2* [3:39].

Επανέρχεται το *κυρίως θέμα* [4:05] στο κλαρινέτο και στη συνέχεια στην ορχήστρα [4:32].

Τελειώνει με coda [4:45] που περιλαμβάνει ένα από τα δυσκολότερα και πιο εντυπωσιακά κομμάτια που έχουν γραφτεί για το κλαρινέτο.



Καρλ Μαρία φον Βέμπερ [1786 - 1826]

Συνθέτης διευθυντής ορχήστρας και πιανίστας, υπήρξε πολύ σημαντικός για την ανάπτυξη της ρομαντικής γερμανικής όπερας. Έγραψε 10 όπερες μεταξύ των οποίων *Ο ελεύθερος σκοπευτής*, *Όμπερον* και *Ευριάνθη*. Επίσης, έγραψε έργα για πιάνο και αρκετά σημαντικά έργα για πνευστά όργανα.

Εδώ μπορείτε να πάρετε μια γεύση από την όπερα του Βέμπερ *Ο ελεύθερος σκοπευτής*

<https://www.youtube.com/watch?v=tzoxWIXZ9KU>



Πηγές

Machlis J. & Forney K. Η απόλαυση της Μουσικής, Fagotto

<https://www.britannica.com/topic/The-Hebrides-Op-26>

<http://www.mendelssohnscotland.com/hebrides-overture>

https://etd.ohiolink.edu/rws_etd/document/get/ucin1337363864/inline

<http://www.fransabsil.nl/archpdf/musanbk.pdf>

Χρύσω Γρηγορίου